

Recenzent prof. dr hab. Grażyna Flicińska-Panfil
Wydział Kompozycji, Dyrygentury, Wokalistyki, Teorii Muzyki i Edukacji Artystycznej
Instytut Wokalistyki
Akademia Muzyczna im. I. J. Paderewskiego w Poznaniu
dziedzina: sztuki muzyczne
dyscyplina: wokalistyka
sporządzono na podstawie zawartej umowy o dzieło z przekazaniem praw autorskich

Poznań, 5 grudnia 2022 roku

RECENZJA W POSTĘPOWANIU DOKTORSKIM
w sprawie nadania stopnia doktorskiego w dziedzinie sztuki
w dyscyplinie artystycznej – sztuki muzyczne
MARIUSZ KWIECIEŃ

Zlecniodawca recenzji:

Akademia Muzyczna im. Krzysztofa Pendereckiego w Krakowie w związku z wszczęciem przez Radę do Spraw Dyscypliny postępowania w sprawie nadania stopnia doktora w dziedzinie sztuki, w dyscyplinie artystycznej – sztuki muzyczne.

Zlecenie podjęte na podstawie *ustawy w art. 187 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (Dz. U. z 2022 r. poz. 574 z późn. zm.)

Do zlecenia dołączono następujące dokumenty:

- pismo przewodnie Przewodniczącej Rady do Spraw Dyscypliny – Sztuki Muzyczne dr hab. Moniki Gardoń-Preint, prof. AMKP Akademii Muzycznej im. Krzysztofa Pendereckiego w Krakowie z dnia 7 października 2022 roku
- dzieło artystyczne w formie nagrania CD
- opis dzieła artystycznego

Recenzja pracy doktorskiej

Praca doktorska pana Mariusza Kwietnia zatytułowana jest **„Dichterliebe, op. 48 Roberta Schumanna, czyli muzyczno-poetyckie poszukiwanie miłości w konflikcie serca i umysłu”** składa się z dzieła artystycznego zarejestrowanego na nośniku elektronicznym oraz opisu dzieła.

Dzieło artystyczne

Nagranie dokonano w Sali Koncertowej Akademii Muzycznej w Katowicach 15 września 2020 roku. Realizatorem nagrania był Wojciech Marzec. Panu Mariuszowi Kwietniowi przy fortepianie towarzyszyła Olga Tsymbaluk. Promotorem pracy doktorskiej jest prof. dr hab. Agnieszka Monasterska.

Dzieło artystyczne stanowi płyta CD zawierająca zarejestrowany cykl szesnastu pieśni Dichterliebe op. 48 Roberta Schumanna.

Tytuły pieśni:

1. *Im wunderschönen Monat Mai*
2. *Aus meinen Tränen sprießen*
3. *Die Rose, die Lilie, die Taube, die Sonne*
4. *Wenn ich in deine Augen she*
5. *Ich will meine Seele tauchen*
6. *Im Rhein, im heiligen Strome*
7. *Ich grolle nicht*
8. *Und wüßten's die Blumen, die kleinen*
9. *Das ist ein Flöten und Geigen*
10. *Hör' ich ein Liedchen klingen*
11. *Ein Jüngling liebt ein Mädchen*
12. *Am leuchtenden Sommermorgen*
13. *Ich hab' im Traum geweinet*
14. *Allnächtlich im Traume*
15. *Aus alten Märchen winkt es*
16. *Die alten, bösen Lieder*

Wybór cyklu Roberta Schumanna *Dichterliebe* op. 48 przez doktoranta mgr Mariusza Kwietnia w prezentowanym dziele artystycznym to jedno z najwybitniejszych dzieł z kanonu liryki wokalne. Jest to wyjątkowy i wymagający cykl pieśni epoki Romantyzmu. Sięgnął po niego artysta, doktorant, światowej sławy śpiewak, solista największych scen operowych - Mariusz Kwiecień. Słuchając *Dichterliebe* op. 48 R. Schumanna ma się wrażenie, że cykl ten został skomponowany specjalnie dla Niego. Barwa głosu artysty wtapia się w nastój muzyki. To dzięki wyjątkowej wrażliwości, doskonałej technice ale nade wszystko wyjątkowej osobowości słyszymy dzieło doskonałe. Wszystkie niuanse wyrazowe związane z dramaturgią są znakomicie dopracowane i wyraźnie zróżnicowane. Słyszymy śpiewaka, który przemawia bogactwem emocjonalnej ekspresji popartej profesjonalnym doświadczeniem. Każda z prezentowanych pieśni tak różnych dramaturgicznie jest wykonana w odmiennym klimacie. W pieśniach słyszymy przepiękną kantylenę połączoną z dynamizmem w głosie. Artysta stworzył dzieło, materiał muzyczny o nienagannym kształcie i wybitnych walorach wykonawczych. W sposób świadomy powołał do życia dzieło wybitnego kompozytora, twórcy pieśni romantycznej, stając się wykonawcą przekazującym ideę twórcy. Na szczególne podkreślenie zasługuje również współpraca z pianistką Olgą Tsymabyuk. Pianistka wykazuje się również dużą wrażliwością i pięknym dźwiękiem.

Część opisowa

Istotę dla właściwego odbioru dzieła artystycznego stanowi jego opis w postaci rozprawy doktorskiej. Praca ta, co należy zaznaczyć, spełnia bez najmniejszych zastrzeżeń wymogi pracy naukowej. Praca zawarta jest na blisko 90 stronach. Doktorant przedstawia tezy badawcze, jak i podaje sposób ich dowodzenia. Praca składa się ze wstępu, czterech rozdziałów, podsumowania, bibliografii i spisu przykładów nutowych. Rozprawa doktorska spełnia wymagania przejrzystości tekstu w rozumieniu jego spójności w ciągu myślowym i łączy się w logiczną całość.

We **wstępie** autor pracy uzasadnia wybór tematu, którym jest muzyczno-poetyckie poszukiwanie miłości w konfrontacji serca i umysłu na przykładzie cyklu *Dichterliebe* op. 48 Roberta Schumanna. Zadaje pytanie o połączenia sztuki z psychiką. Zastanawia się czy bycie artystą ma wpływ na jego psychikę czy odwrotnie?

W **pierwszym** rozdziale autor pracy przedstawia sylwetki dwóch artystów: kompozytora Roberta Schumanna i poety Heinricha Heine. W pierwszym podrozdziale opisuje kompozytora odnosząc się do jego losów, które miały wpływ na postrzeganie świata i jego artystyczne wypowiedzi.

W kolejnym, **drugim** rozdziale autor dysertacji przedstawia kompendium wiedzy z zakresu psychiatrii. Analizuje stan zdrowia Roberta Schumanna pod kątem jego choroby psychiatrycznej jak również Heinricha Heine, który pod koniec życia również cierpiał na załamanie nerwowe.

Stany zdrowia Schumanna w połączeniu z jego ogromną uczuciowością mają kolosalny i kluczowy wpływ na jego twórczość. O złożoności psychicznej Roberta Schumanna czytamy w kolejnym niezwykle ciekawym **trzecim** rozdziale. To opis stanów chorobowych kompozytora odwołujących się do jego wewnętrznych sfer odczuwania. I tak pseudonimy, które wykorzystywał kompozytor odnoszą się do stanów jego odczuwania. Pseudonim Florestan był ucieleśnieniem namiętności a Euzebiusz samodzielnego Schumanna. Natomiast Mistrz Raro pełnił niejako rolę doradcy. W swej twórczości Schumann używał ponad trzydziestu różnych pseudonimów artystycznych, które świadczą o niezwyklej złożoności psychiki kompozytora. Autor pracy w kolejnym **czwartym** rozdziale analizuje stan zaburzeń psychicznych kompozytora, trudności w opanowaniu ducha emocjonalności. Ta analiza pomaga zrozumieć stany odczuwania świata zewnętrznego, które miały bezpośredni wpływ na uduchowioną i wyjątkową twórczość pieśniarską Schumanna. Autor pracy analizując najnowsze badania z zakresu psychiatrii dowodzi, że Robert Schumann najprawdopodobniej cierpiał na afektywną dwubiegunowość. Większość książek o kompozytorze podaje, że chorował on na depresję, schizofrenię czy fobię. Czy zatem stan zdrowia Schumanna był przyczyną do tak wybitnej twórczości? A może komponowanie i uprawianie sztuki skutkuje zaburzeniami psychicznymi?

W zasadniczej i opisowej części pracy autor analizuje cykl dzieląc go w cztery tzw. fazy, każda faza po cztery pieśni. I tak znajdujemy podział na cztery obszary: świat zewnętrzny-oczarowanie, świat wewnętrzny-rozczarowanie, świat zewnętrzny-ironia i świat zewnętrzny-jawa czy sen.

Analiza obejmuje dramaturgię tekstu, emocjonalność w tym pragnienie i odrzucenie miłości. Niezwykle interesujące są opisy zróżnicowania konfliktu między sercem a rozumem. Analizie poddana jest sfera melodyczna, powtarzalność motywów oraz użycie odpowiednich tonacji.

Kwintesensją wypowiedzi i analizy autora niech będzie kluczowe zdanie: *Jak daleko stąd emocjonalnie od pierwszej, pozornie beztroskich utworów cyklu! Jakaż dramatyczna transformacja nastąpiła w pojmowaniu i definiowaniu szczęścia, miłości, świata! Dusza i serce pogubionego i bardzo nieszczęśliwego poety nie osiągnęły wyczekiwanego stanu ukojenia i radości, lecz pogrążyły się w smutku, zagubiły w pragnieniach i utknęły na rafie bezradności.* Analiza ta towarzyszy przedostatniej pieśni cyklu. Autor dysertacji porusza kwestie interpretacji pieśni w tym: tęsknota, czułość, rezygnacja, nastrojowość.

Kluczowa myśl zawarta jest jednak w podsumowaniu: *Studiując wszystkie szesnaście pieśni wchodzących w skład cyklu Dichterliebe op. 48, nie sposób nie odnieść wrażenia, że każda napisana fraza i nuta ma ścisły sens, wagę i cel, który kompozytor przemyślał i zastosował w swoim dziele, licząc na dokładnie takie, jak zaplanował, zinterpretowanie przez wszystkie kolejne pokolenia grające i śpiewające jego dzieła.*

Doktorant w swojej dociekliwości naukowej jest dociekliwy i bardzo rzetelny. Umiejętnie korzysta z bogatej bibliografii. Dokonana analiza procesu badawczego wpłynęła na rozwiązanie najważniejszych założeń rozprawy doktorskiej. Tytuł rozprawy jest tożsamy z treścią opisu a założony cel artystyczny został udokumentowany w sposób przejrzysty i czytelny.

Rozprawa doktorska spełnia wszelkie wymagania pod kątem merytorycznym jak i edytorskim zgodnie ze standardami. Autor wykazał się ogromną dociekliwością i dużym zaangażowaniem zarówno w sferze badań, jak i przy formowaniu wniosków. Sposób ujęcia tematu, skrupulatność w sferze dokumentacji naukowej świadczą o wyjątkowych walorach tej pracy i są godne najwyższej oceny.

KONKLUZJA

Przedstawiony zapis dzieła artystycznego oraz jego opis stanowią integralną całość bardzo ciekawego materiału zarówno w aspekcie wykonawczym jak i teoretycznym.

Stwierdzam, że praca doktorska pana mgra Mariusza Kwietnia poprzez swój twórczy i naukowy charakter stanowi niezwykle ciekawe i wszechstronne kompendium wiedzy na badany temat i stanowi ogromny wkład w rozwój dyscypliny artystycznej – wokalistyka, jak również e dziedzinie sztuk muzycznych.

Wobec powyższego stwierdzam, iż doktorant wykazał się wiedzą teoretyczną do prowadzenia samodzielnej pracy artystycznej. **Rozwiązał założenia zagadnienia artystycznego i spełnił tym samym wymagania art. 187 ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. 2021 poz. 478).**

prof. dr hab. Grażyna Flicińska-Panfil